

Nederland insiderland (maar de insiders zijn angstig geworden)

Bernard ter Haar, september 2017

Nederland is een land voor de insiders. Outsiders komen er bekaaid van af.

Dat is een stelling die onderbouwing verdient, dat ga ik hieronder proberen, maar die ook probeert bepaalde dingen in Nederland begrijpelijker te krijgen. Ik hoop dat beter begrijpen ook kan helpen bij het vinden van manieren voor het meer inclusief maken van Nederland. Met minder angstige insiders. Met meer groepen die mee kunnen doen zonder zich outsider te voelen, of zonder als outsider behandeld te worden.

Nederland scoort het slechtst van alle Europese landen als het gaat om werk voor gehandicapten. Dat liet ik al zien in het bericht "Voor iedereen werk?". Nederland scoort heel slecht bij werkcreatie voor oudere werklozen. In een recente OESO studie wordt geconstateerd dat moslims zich in Nederland vaak gediscrimineerd voelen, vaker dan in veel andere landen. Qua pestcultuur op de werkplek staat Nederland in de EU bijna onderaan. Nederland scoort zeer laag qua uitgaven voor scholing van werkzoekenden. Zie bijgaande tabel.

Uitgaven aan scholing van werkzoekenden; Nederland vergeleken met EU-15 en EU-28 en enkele andere Europese landen

	2007	2014	Mutatie in %
EU-28	678	611⁹⁸	-10%
EU-15	820	728⁹⁸	-11%
Nederland	727	317	-56%
Zweden	588	686	17%
België	819	796	-3%
Noorwegen	2.713	1.172	-57%
Duitsland	1.253	1.454	16%
Frankrijk	1.531	1.560	2%
Denemarken	2.035	1.571	-23%
Finland	1.632	1.896	16%
Oostenrijk	1.605	2.191	37%

Bron: Eurostat (2016)

Als gehandicapte, als oudere werkloze, als moslim ben je in Nederland een outsider en wordt er te weinig naar je omgekeken, wordt er niet in je geïnvesteerd. Dit zijn meetbare

dingen. Best schokkend, als je verwacht dat Nederland altijd hoog staat in allerlei Europese lijstjes. De inclusieve samenleving is in andere Europese landen wellicht ook een probleem, maar Nederland steekt er echt uit in zijn gebrek aan inclusiviteit. Er is meer. Veel mensen met een flex baan voelen zich outsider ten opzichte van mensen met een vaste baan. Meer dan anderhalf miljoen mensen hebben moeite met lezen en schrijven. Zij zijn vaak outsider, omdat ze in de complexe samenleving van vandaag de weg niet meer kunnen vinden. Het SCP beschrijft twee groepen, de “onzeker werkenden” en de “achterblijvers”, samen 30% van de Nederlandse bevolking, als arm aan persoonlijk kapitaal en arm aan contacten met andere groepen, zij voelen zich ook vaak outsiders. Minder goed meetbaar, maar wel met grote betekenis voor zowel de insiders als de outsiders in Nederland was het hoofdthema van de laatste Tweede Kamerverkiezingen: de Nederlandse identiteit. Dat thema kun je duiden als een krampachtige poging om de gelederen gesloten te krijgen, wij horen bij elkaar, anderen horen niet bij ons. Er zijn best veel mensen in Nederland die zich niet direct identificeren met wat benoemd wordt als de Nederlandse identiteit, bijvoorbeeld omdat ze op hun basisschool heel ander geschiedenisonderwijs hebben gevolgd. Zij werden door dit campagnethema als outsiders bestempeld. Geen wonder dat ze ook meer dan voorheen als zodanig gingen stemmen.

Als tegenwoordig over tweedeling gesproken wordt, valt al gauw het woord elite. Maar de tweedeling zit elders, de insider groep is veel groter dan de elite, maar probeert wel exclusief te zijn.

Ik gebruikte het woord ‘krampachtig’. In dat krampachtige zit angst. In het boekje “Sociale onzekerheid” spreekt Van Lieshout over de “*fear of falling*” van de middengroepen. Een studie van de WRR van dit jaar beschrijft de onzekerheid bij de middengroepen, waarbij opvalt dat zij vrezen voor de onderkant. Die vrees is begrijpelijk. Globalisering, digitalisering, stagnerend besteedbaar inkomen, onzekerheid over de publieke dienstverlening, het zijn bekende thema’s die druk leggen op het welbevinden van de onderkant en ook de middengroepen. We zien zelfs dat in de middencategorieën de afgelopen jaren de meeste banen zijn verdwenen. Voor de meerderheid van de slachtoffers daarvan betekende dat ook dat zij een stap naar beneden moesten doen.

Vanuit die angst van de insiders is de bereidheid om inclusief te denken en te handelen, om de outsiders erbij te halen, vermoedelijk niet groot. Waarom zou een insider zich überhaupt bekommeren om een outsider? Vanuit de joods-christelijke overtuiging is dat een overbodige vraag. Vanuit het denken van de Verlichting ook. Vrijheid, gelijkheid en broederschap, ook dat driemanschap betekent een maatschappij zonder outsiders. Maar als we kijken naar de Nederlandse werkelijkheid van vandaag voelt die toch als een vroomheid op zondag die voor de rest van de week weinig betekenis heeft.

Om onze insider/outsider cultuur te kunnen bestrijden is het goed om allereerst te beseffen dat hij bestaat. Vervolgens is het belangrijk om de angst van de insider zo goed mogelijk weg te nemen zodat ruimte ontstaat voor het naar binnenhalen van de outsiders. Hoe? Door de

onzekerheden te verminderen. Door duurzamer en consistentere overheidsbeleid. Door gerichte compensatie van de verliezers van de nieuwe macro-werkelijkheid van digitalisering en globalisering. En wat doen we voor de outsiders? Meer openheid en tolerantie op de werkvloer. Meer banen voor gehandicapten, meer scholing voor werkzoekenden, meer erkenning voor de waarden van Nederlanders met een migratieachtergrond, minder arbeidsmarktdiscriminatie. Concrete doelen stellen om weg te komen van de akelige internationale lijstjes waarin Nederland onderaan bungelt. Andere landen kunnen het, dus zo moeilijk kan het niet zijn!